

رتبه جهانی ما ۹۲ است!

آمارهایی ناامیدکننده از شفافیت بودجه سالانه ایران

صفحه ۸ را بخوانید

«فرهیختگان» وضعیت نابسامان کتاب کودک از تولید تا نظارت را بررسی می‌کند

کودک باید کتاب بخواند

صفحه‌های ۱۲ و ۱۳ را بخوانید

روزنامه خبری-تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران

صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶ صفحه

تهران و واحدهای

دانشگاهی ۳۵۵ تومان

شهرستان‌ها ۲۵۵ تومان

۴۲۴۵

چهارشنبه ۲۲ دی ۱۴۰۰

۹ جلدی‌الثانی ۱۴۴۳

۱۲ زایویه ۲۰۲۲

شماره ۳۵۰۷

2022 | vol.13 | No. 3507 | 16 Pages

صفحه‌های ۷، ۱۲، ۱۴ و ۱۵ را بخوانید

در جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی به ریاست رئیس‌جمهور

سند تحول شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب شد

۳»

«فرهیختگان» بررسی کرد

تمرکز دانش بنیان‌ها در استان‌های صنعتی کشور

۸»

» یادداشت - ۱

تنظیم ساعت گفت‌وگوهای هسته‌ای به وقت تهران

تهران به مسقط و دوحه باعث کاهش غلظت سیاسی و وزن نسبی ریاض و ابوظبی در حوزه خلیج فارس می‌شود. باید تاکید کرد گفت‌وگوهای هسته‌ای ایران از لحاظ سیاسی و بین‌المللی برای طرف‌های حاضر در این مناقشه به‌ویژه کشورهای کم‌وزن‌تر حاوی تأثیرات پرستیژی سنگینی است.

۲. افزودن واسطه‌گر مطمئن: گفت‌وگوهای غیرمستقیم ایران با آمریکا از طریق واسطه‌گری قدرت‌های بزرگ حاضر در مذاکرات هسته‌ای در جریان است. واین موضوع می‌تواند باعث ایجاد فضا برای آنها جهت پیگیری منافع‌شان شود. افزوده شدن احتمالی یک واسطه مطمئن که دارای قدرت چندان بزرگی نیست و ظرفیتی برای سوءاستفاده از میانجی‌گری ندارد، می‌تواند خطرات پیش‌رو را در مذاکرات غیرمستقیم کاهش دهد.

۳. برهم‌زدن بازی سیاسی-روانی سعودی‌ها در وین: در هفته‌های گذشته سعودی‌ها با اعزام یک هیات دیپلماتیک به وین و مذاکره با مذاکره‌کنندگان کشورهای حاضر در گفت‌وگوهای هسته‌ای تلاش کردند با بزرگنمایی این دیدارها خود را یک طرف‌مؤثر بر مذاکرات جا بزنند. سفر امیرعبداللهیان از لحاظ رسانه‌ای و عملی‌خنثی‌کننده بخشی از تلاش‌های سعودی برای مؤثر نشان دادن خود است. درحالی‌که سعودی‌ها موفق به دیدار با مذاکره‌کنندگان هسته‌ای ایران نشده‌اند، اشتراک‌گذاری جزئیات مذاکرات با مسقط و دوحه توسط تهران می‌تواند با تولید دو میانه‌جی گر مرضی‌الطرفین در قضیه هسته‌ای، تصویرسازی ریاض را تخریب کند.

۴. کاهش فضای اخلال‌گری اروپا: کشورهای اروپایی در دوره‌های هفتم و هشتم مذاکرات هسته‌ای تلاش‌های مخربی را برای اخلال در مذاکرات صورت دادند. این تلاش‌ها با استفاده از فضای عدم مذاکره مستقیم میان ایران و آمریکا رخ داد. تهران که براساس سیاستی اصولی و بنابر منصلحتی بالاتر تاکنون مذاکره مستقیمی با واشنگتن در دور جدید مذاکرات هسته‌ای نداشته‌است، با انجام تلاشی احتمالی برای واسطه‌گری عمان، به‌دنبال کاهش فضای مانور اروپا برای اخلال در مذاکرات است.

۵. تلاش برای مدیریت تنش‌ها: با وجود درجریان بودن مذاکرات هسته‌ای در وین، به‌طور همزمان دولت بایدن دست از اجرای سیاست فشار حداکثری خود علیه ایران برنداشته و ازسوی دیگر وضعیت میدانی برای این کشور در منطقه نیز به موازات آن در حال وخامت است. اجرای همزمان سیاست فشار حداکثری ازسوی آمریکا علیه محور مقاومت و پاسخ‌های نامتقارن این محور به آمریکا باعث تشدید وضعیت در منطقه شده و احتمالاً طرفین را به فضایی برای مدیریت تنش‌ها سوق داده است. در اینجا شاید طرفین با مذاکره‌ای نزدیک‌تر که شامل برخی موارد غیرهسته‌ای نیز می‌شود به دنبال کاهش زدخوروهای تحریمی و نظامی باشند.

۶. تلاش برای منطقه‌زدایی: از «مذاکرات هسته‌ای»: گفت‌وگوهای ایران و عربستان سعودی درباره ازسرگیری روابط‌شان با میانجی‌گری عراق در بغداد باعث‌شده برخی با سوءاستفاده از این مذاکرات، آن را یک مذاکره جانبی و پیوست منطقه‌ای مذاکرات هسته‌ای جا بزنند. تلاش ایران برای پررنگ‌سازی کانال عمان در موضوع هسته‌ای یک اقدام برای منطقه‌زدایی مذاکرات هسته‌ای است. آمریکا با یک طراحی هوشمندانه قصد دارد حالا که ایران قاتل به مذاکره برسر مسائل منطقه‌ای نیست و آن را در مذاکرات هسته‌ای نفی می‌کند، تهران را به شکلی دیگر وارد نوعی از تعاملات منطقه‌ای کند که می‌تواند همانند یک سرعت گیر در نفوذ منطقه‌ای ایران عمل کند.

رابرت مالی، نماینده ویژه آمریکا در امور ایران در جریان سفر خود به تعدادی از کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس در همراهه گذشته گفته بود در صورت احیای برجام، آمریکا و کشورهای حوزه خلیج فارس آماده گسترش روابط دیپلماتیک و اقتصادی خود با ایران هستند. مالی در آن برهه تاکید داشت شیخ نشین‌های حاشیه جنوبی خلیج فارس موافق احیای برجام هستند و قصد دارند منطقه را از نظر اقتصادی و دیپلماتیک کامل کنند.

امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه ایران در دومین مقصد از تور منطقه‌ای، با سفر روز گذشته خود به قطر،

با «تمیم بن حمد آل ثانی» امیر این کشور گفت‌وگو کرده و سپس جلسه‌ای نیز با «محمد بن عبد الرحمن آل ثانی» وزیر امور خارجه قطر داشته.

وزیر امور خارجه کشورمان از روز دوشنبه با سفر به عمان تور منطقه‌ای خود را آغاز کرده بود. سفر امیرعبداللهیان به مسقط حین برگزاری دور هشتم مذاکرات سابقه کافی بود تا پس از ابراز خوشی بین مقامات رسمی کشورهای حاضر در فرآیند مذاکراتی پیشین در قضیه هسته‌ای به حساب می‌آمد که در دور گذشته منجر به امضای توافق برجام در سال ۲۰۱۵ شده بود. عمان پیش‌تر در دوره ریاست جمهوری باراک اوباما، رئیس‌جمهور اسبق آمریکا با میانجی‌گیری بین واشنگتن و تهران زمینه‌ساز مذاکرات پنهانی دو کشور در مسقط شده بود. همین سابقه کافی بود تا پس از ابراز خوشی بین مقامات رسمی کشورهای حاضر در مذاکرات هسته‌ای از ایران گرفته تا فرانسه و حتی آمریکا، رسانه‌ها هسبت به سفر وزیر امور خارجه تهران به مسقط حساسیتی ویژه پیدا کنند. امیرعبداللهیان نیز در عمان با اشاره به ابعاد گسترده سفر خود به این کشور از جمله گفت‌وگو درباره مسائل جاری منطقه مانند تحولات یمن، افغانستان و فلسطین، گریزی بزرگ به موضوع هسته‌ای زد و گفت: «با توجه به مذاکرات جاری در وین برای لغو تحریم‌ها، گفت‌وگوی مفصلی را با نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه عمان داشته‌ام است.» وزیر امور خارجه ایران پس از آن نیز به سوابق مثبت عمان در به نتیجه رسیدن برجام اشاره و تاکید کرد: «معانی‌ها همچنان برای اینکه این مذاکرات به نتیجه خوب و پایداری برسد از نیسات صادقانه‌ای برخوردارند و تلاش‌های دیپلماتیک خود را برای کمک به میز مذاکرات در دستیابی به یک توافق خوب ادامه می‌دهند.» امیرعبداللهیان در مسقط بدون پرده پوشی از دستور کار هسته‌ای در این سفر صحبت کرد اما به نظر می‌رسد در سفر او به قطر نیز همانند عمان، بخشی از دستور کار به موضوع هسته‌ای اختصاص داشته است. قطر همانند عمان در سال‌های اخیر کوشیده با استفاده از روابط همزمان مثبت خود با ایران و آمریکا برای ایفای نقش در قضیه هسته‌ای بهره ببرد. با وجود برخی تحلیل‌ها از سفر وزیر امور خارجه ایران به عمان و قطر اما بیشتر موارد مطرح‌شده درباره این دور سفر در رسانه‌ها به مسائل کلی محدود شده‌اند، حال آنکه چنین سفری دارای اهداف و پیامدهای گسترده‌تری نسبت به این موارد است.

۱. اهداف و پیامدهای سفر وزیر امور خارجه به عمان و قطر
سفرهای امیرعبداللهیان به مسقط و دوحه قطعاً از جهاتی دارای اهداف و پیامدهای عمومی است که به‌طور عادی میان همسایگان و کشورهای مختلف جریان دارد. ازسوی دیگر ایران نیز در سال‌های اخیر گسترش روابط با همسایگان را جزء اهداف کلان خود معرفی کرده و می‌کوشد آن را توسعه دهد. کشورهای عربی حاشیه جنوبی خلیج فارس نیز به دلیل مجاورت با ایران این اهداف منطقه‌ای ایران برای گسترش روابط هستند اما به دلیل وجود سوءتفاهم در روابط تهران با ریاض و ابوظبی، سفر مقامات ایرانی به مسقط، دوحه و کویت محدود می‌شود؛ با این حال سفرهای اخیر وزیر امور خارجه ایران فارغ از مسائل عمومی دارای اهداف و پیامدهای خاصی نیز است. در ادامه به برخی از این اهداف و پیامدهای خاص پرداخته شده است.

۱. وجهه دهی به عمان-قطر به زیان عربستان-امارات: درحالی‌که محور عربستان-امارات در اقداماتی مشترک با ایجاد منازعات فراوان در منطقه از عراق گرفته تا یمن و لیبی به دنبال در دست گرفتن رهبری اعراب و بهره‌گیری از ظرفیت شورای همکاری خلیج فارس هستند، تلاش ایران برای وارد کردن عمان و قطر و فضادهی به آنها برای ایفای نقش در پرورده هسته‌ای به این دو کشور که قنار علاقه‌ان‌تری نسبت به محور عربستان-امارات دارند، وجهه می‌بخشد. وجهه‌دهی

مجلس به داد محیط زیست می‌رسد؟

رئیس فراکسیون محیط‌زیست مجلس شورای اسلامی مدعی شد این مدل تخصیص بودجه به طرح‌ها در سنوات گذشته هم وجود داشته است و حتی سال گذشته که همین مساله اخیر در مجلس طرح شد و ما پیگیر عدم تخصیص بودجه به طرح‌های عمرانی بدون مجوز زیست‌محیطی بودیم ما چرا حتی در صحن طرح نشد! رفعی گفت که بارها در جلسات کمیسیون تلفیق تایتحت به‌مسائل اینچنینی رسید، علی‌رغم موافقت اکثریت با ممانعت از تخصیص بودجه به این طرح‌ها، در جریان اتفاقات عجیبی دوباره این بودجه‌ها تخصیص پیدا می‌کرد. اما از اینها که بگذریم، ماجرا جایی جالب‌تر و البته تامل برانگیزتر شد که سلاجقه بعد از ناامید شدن از دولت و سازمان برنامه و بودجه، این بار خطاب به محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی نامه نوشت و از او طلب کمک کرد. در بخشی از این نامه که هفتم دی‌ماه امسال نوشته و برای رئیس مجلس ارسال شده، اینطور آمده است: «متأسفانه در سنوات گذشته در فرآیند تصویب و تخصیص اعتبارات به موضوع دارا بودن مجوزهای قانونی طرح‌ها و پروژه‌ها غایت لازم صورت نمی‌گرفته و همواره این قبیل طرح‌ها پس از تصویب در مجلس شورای اسلامی و در پیوست قانون بودجه سنواتی برای اجرا به مجریان ابلاغ و سازمان برنامه و بودجه نیز مبادرت به مبادله موافقت‌نامه و نهایتاً عملیات اجرایی صورت می‌گرفته است که برخی از این پروژه‌ها با تخریب گسترده منابع طبیعی و آلودگی محیط‌زیست ملازمه داشته‌است و این طرح‌ها فاقد هرگونه پیوست یا برنامه مدیریت محیط‌زیستی در اجرا بوده‌اند و در تشدید بحران‌های محیط‌زیستی نقش بازی دارند. تنها چاره کار تغییر رویکرد مجلس در تصویب این قبیل پروژه‌هاست که عموماً با حمایت نمایندگان در جداول بودجه قرار می‌گیرند. در بررسی‌های کارشناسی سازمان همچنین مشخص شد تعداد ۴۱۱ طرح و پروژه‌های بزرگ (بیش از ۹۶ درصد مربوط به دودستگاه وزارت نیرو و وزارت راه و شهرسازی) که به استناد مصوبات شورای عالی حفاظت محیط‌زیست و نیز ضوابط محیط‌زیستی تبصره بند الف ماده ۲۲ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (مورخ ۹۸/۴/۲۵) مصوبه شماره ۲۴۰ شورای عالی حفاظت محیط‌زیست درمورد طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای نیازمند تدوین پیوست محیط‌زیستی (ازبایی اثرات محیط‌زیستی) به بررسی و ترکیب آن در این سازمان است که برخی از آنها دارای پیشرفت فیزیکی ولی فاقد مجوز محیط‌زیستی هستند. با توجه به مراتب فوق و اینکه طرح‌های مورد اشاره در لایحه پیشنهادی بودجه سال ۱۴۰۱ تقدیم مجلس شده است، خواهشمند است مقرر کنید تصویب و تخصیص بودجه اجرایی برای طرح‌های مورد اشاره ملزم به اخذ مجوز محیط‌زیستی شود و فعلاً با توجه به ضوابط فنی و اجرایی به علت نبود مجوز محیط‌زیستی از اختصاص اعتبار به طرح‌های اعلام‌شده قبیلی خودداری شود. « این نامه‌نگاری‌ها و تقای سلاجقه هم روی مثبت خروج از انفعال سازمان حفاظت محیط‌زیست نشان می‌دهد و هم روی منفی و مهم‌بی تفاوتی دولت نسبت به محیط‌زیست. وقتی سازمان برنامه و بودجه، رئیس‌جمهور و مجموعه دولت نسبت به این مطالبات واکنشی نشان نمی‌دهند و آب‌آب‌تکان نمی‌خورند، معاون رئیس‌جمهور به جای رئیس‌جمهور، از رئیس مجلس مطالبه می‌کند. حالا ما هم مثل سایر ذغدغه‌مندان محیط‌زیست چشم انتظار نشست‌ایم تا ببینیم نمایندگان مجلس چه تصمیمی برای این ۴۱۱ پروژه بدون مجوز زیست‌محیطی می‌گیرند.

بعد از چند سال انفعال و سکوت بالاخره صداهایی از سازمان حفاظت محیط‌زیست شنیده می‌شود. بعد از چندین سال سرسپاری مدیران این سازمان و سکوت در برابر پروژه‌هایی که هر کدام اثرات جبران‌ناپذیری روی محیط‌زیست کشور گذاشتند، چند اظهار نظر و نامه‌نگاری، آمیدی ایجاد کرد که انگار در این دولت و در دوران ریاست سلاجقه بر سازمان حفاظت محیط‌زیست، خبری از جاده‌صاف‌کنی‌های قبلی‌ها و چشم‌پوشستن بر اجرای پروژه‌های بدون مجوز زیست‌محیطی نیست. البته همین ابتدا بنویسم و اینجا ثبت کنیم که خیلی امید به شفق القمر کردن نیست اما برای گام نخست همین که جلوی خیلی از رویه‌های موجود گرفته و حضور و موجودیت سازمان محیط‌زیست به‌عنوان یک سازمان مستقل نه صرفاً یک ساختمان در پردیسان دوباره بازایی شود، جای دلخوشی

است؛ هرچند با ایده‌ال همچنان فاصله بسیار است. حالا در این شرایط امیدواری اما نکات قابل تامل و نگران‌کننده‌ای هم وجود دارد که اگر دولت نسبت به آنها بی تفاوت باشد، مسیر بازگشت سازمان محیط‌زیست به آن سازمانی که کلاترئی و قبلی‌ها مدیریتش بودند، دور نیست. اوایل آبان سال جاری بود که یکی از نمایندگان مجلس، طی نامه‌ای به رئیس‌سازمان حفاظت محیط‌زیست با گالایاز، رویه‌های موجود در روند تخصیص بودجه از اختصاص اعتبار به برخی پروژه‌ها انتقاد کرد. جلیل مختار، نماینده مردم آبادان در مجلس شورای اسلامی در این نامه نوشت: «نزدیک به ۸۰ درصد پروژه‌های وزارت نیرو در بودجه ۱۴۰۰ فاقد مجوزهای قانونی از جمله مجوز محیط‌زیستی بوده‌اند. شورویخانه بالایی و سفارش بسیاری از پروژه‌های فاقد مجوز محیط‌زیستی در سنوات گذشته در ریف‌های بودجه نشسته‌اند. با توجه به آغاز فصل تدوین بودجه سال آینده، به منظور تسری سیاست‌های کلان محیط‌زیستی رهبری در حوزه نامه جلیل مختار خطاب به میرکاظمی نوشت: «کمیسیون اصل ۹۰ به رئیس سازمان برنامه و بودجه نوشت و ضمن تاکید بر همان نکات از این نامه، سلاجقه، رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست نامه‌ای به رئیس سازمان برنامه و بودجه نوشت و ضمن تاکید بر همان نکات نامه جلیل مختار خطاب به میرکاظمی نوشت: «کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی نیز طی نامه‌ای مجرمانه فهرست بلندبالایی از پروژه‌های وزارتین نیرو و راه و شهرسازی را که بدون مجوز دارای پیشرفت فیزیکی بوده و با این شیوه غیرقانونی تخصیص بودجه‌دارند به این سازمان ابلاغ و برای ممانعت از آن، موضوع را در دست پیگیری دارد. خواهشمند است دستور فرمایید مدیری‌های زیرمجموعه آن سازمان از هرگونه اختصاص اعتبار به پروژه‌های فاقد مجوز محیط‌زیست قویا خودداری و تاکید می‌کند این سازمان با متوقف کردن این گونه پروژه‌ها هرگونه مسئولیتی در قبال خسارت‌های احتمالی بیت‌المال در این خصوص را از خود سلب خواهد کرد.»

سازمان برنامه و بودجه هم نسبت به این نامه واکنش نشان داد و طی اطلاعیه‌ای اعلام کرد بر خلاف برخی جریان‌سازی‌های رسانه‌ای هیچ طرح جدیدی بدون مجوز زیست‌محیطی وارد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نشده است. اما خبر بیش از این اقدام خاصی در دولت صورت نگرفت. بعد از پیگیری‌های «فرهیختگان»، سهمیه رفعی

» یادداشت - ۱۶

» یادداشت - ۲

باران که می‌بارد تو در خوابی؟

محمد نسیمی

روزنامه‌نگار و عکاس بحران

باران که می‌بارد باید خوشحال بود که رحمت خدا بر زمین خشک می‌شناید تا آن را سیراب کند. در شعر و ترانه‌های زیادی دیده‌ایم و خوانده‌ایم که بسیاری زیر باران دل داده و عاشق شده‌اند؛ اما در برخی مناطق کشور به دلیل بی‌عمرگی و کم کاری مسئولان و متولیان امر، این لذت از آنها دریغ می‌شود. جنوب استان سیستان و بلوچستان از این دست مناطق است.

درست در هفته قبل (۹ دی‌ماه سال جاری) بارندگی نسبتاً شدیدی مناطقی از پنج استان کشور را دست‌خوش سیل کرد. علی‌رغم هشدارهای سازمان هواشناسی و دستگاه‌های متولی امر، شاهد بروز خساراتی در این استان‌ها بودیم. تقریباً بیشترین میزان خسارت در جنوب استان سیستان و بلوچستان بود. البته نباید از زحمات و نقشش مؤثر نیروهای جهادی و امدادی خصوصاً جمعیت هلال احمر در یاری رساندن به مردم این منطقه غافل شد. با توجه به هشدارهای سازمان هواشناسی نسبت به وقوع بارندگی و احتمال بروز سیل، جمعیت هلال احمر غافلگیر نشد و با امداد رسانی به‌موقع باعث جلوگیری از وقوع خسارت‌های بی‌شماری شد. همچنین حضور نیروهای داوطلب و جهادی از شهرهای دیگر نیز نقش مهمی در پاک‌سازی مناطق درگیر سیل از آب‌های سطحی و گل‌ولای از خانه‌های مردم داشت.

ابتکار رئیس جمعیت هلال‌احمر در تهیه اقلام موجود در منطقه به‌جای ارسال از تهران و شهرهای دیگر، برای کمک به اقتصاد این منطقه کم‌برخوردار نیز در نوع خود کم‌نظیر بود.

در سال ۹۸ هم سیل قسمت‌های جنوبی این استان را درنوردید و باعث بروز خسارات زیادی در این منطقه شد. حال سوال اینجاست که از سال ۹۸ و بعد از وقوع آن سیل تا بروز سیل در سال جاری چه اقدامات به‌عنوان نمونه در شهرستان کنارک نبود سیستم جمع‌آوری آب‌های سطحی و شبکه فاضلاب، هر ساله باعث بروز خسارت هنگام بارندگی و بروز بیماری‌های مرتبطی می‌شود.

به‌نظر می‌رسد در دولت قبل هیچ اراده‌ای برای ارائه برنامه مشخص برای این مناطق وجود نداشته و صرفاً هنگام انتخابات به دنبال برجسته‌سازی مشکلات مردم این منطقه بوده‌اند تا از این طریق برای خود رای جمع کنند.